

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

JON KRAKAUER

ÎN AERUL
RAREFIAT

O relatare personală
a tragediei de pe Everest

Traducere din engleză de
IOANA VÎLCU

HUMANITAS
fiction

Pentru Linda;

și în memoria lui Andy Harris, Doug Hansen, Rob Hall, Yasuko Namba, Scott Fischer, Ngawang Topche Sherpa, Chen Yu-Nan, Bruce Herrod, Lopsang Jangbu Sherpa și Anatoli Boukreev

„Omul-masă [...] se joacă de-a tragedia, pentru că nu crede că tragedia efectivă ar putea fi verosimilă într-o lume civilizată.”¹

José Ortega y Gasset

---

¹ „Epoca «domnișorului mulțumit»“, în volumul *Revolta maselor*, trad. din spaniolă de Coman Lupu, Humanitas, București, 2002, p. 146. (N.tr.)

Introducere

În martie 1996 am luat parte, în calitate de corespondent al revistei *Outside*, la o ascensiune ghidată pe Everest. Am fost unul dintre cei opt clienți ai expediției conduse de renumitul ghid neozelandez Rob Hall. În data de 10 mai am ajuns pe vârf, dar cu ce preț!

Dintre cei cinci coechipieri ai mei care au urcat pe acoperișul lumii, patru, incluzându-l și pe Hall, au murit într-o furtună nimitoare care s-a pornit din senin când eram încă pe vârf. Până am ajuns la tabăra de bază, nouă cățărători din alte patru expediții deja muriseră, și până la sfârșitul lunii urmau să mai piară încă trei.

Am fost extrem de afectat de cele întâmplate și mi-a fost greu să scriu articolul respectiv. Totuși, la cinci săptămâni după ce m-am întors din Nepal, am predat revistei *Outside* un material care a apărut în numărul din septembrie. După ce am terminat de scris, am încercat să nu mă mai gândesc la Everest și să-mi văd de viața mea, dar mi-a fost imposibil. Când încercam să-mi dau seama ce se întâmplase acolo eram cuprins de sentimente neclare și mă obsedau împrejurările în care muriseră coechipierii mei.

Articolul din *Outside* era cât de precis se putea date fiind circumstanțele, dar termenul de predare fusese prea strâns, derularea evenimentelor, incredibil de complexă, amintirile celor care supraviețuiseră, deformate de epuizare, lipsă de oxigen și șoc. La un moment dat, în timpul documentării, am rugat trei alpiști să povestească o întâmplare de sus, de pe vârf, la care luaserăm cu toții parte, și nu am putut să cădem de acord asupra unor aspecte importante, cum ar fi data, ce s-a vorbit sau cine a fost prezent. La câteva zile după ce articolul fusese trimis la tipar, mi-am dat

seama că unele detalii erau greșite. Majoritatea erau inadvertențe minore, de genul celor care apar inevitabil în articolele care trebuie să respecte un termen de predare, dar una dintre greșeli a fost de-a dreptul colosală și i-a afectat puternic pe prietenii și familia uneia dintre victime.

Mai puțin tulburătoare decât greșelile din articol au fost părțile pe care nu am putut să le public din lipsă de spațiu. Mark Bryant, redactorul-șef al revistei *Outside*, și Larry Burke, editorul ei, mi-au alocat un spațiu extraordinar de mare ca să-mi spun povestea: am avut la dispoziție 17 000 de cuvinte, de patru sau de cinci ori mai multe decât are un reportaj obișnuit. Chiar și așa, am simțit că versiunea mea e prea trunchiată, că nu am prezentat cum trebuie tragedia. Escaladarea Everestului m-a marcat puternic, și pentru mine a fost extrem de important să descriu totul în cele mai mici amănunte, fără să mă limitez la un număr de semne. Cartea de față este rodul acelei dorințe.

Am întâmpinat dificultăți în munca de documentare, deoarece creierul nu mai funcționează cum trebuie la mare altitudine. Ca să nu mă bazez prea mult pe cum am văzut eu lucrurile, i-am intervievat pe majoritatea protagoniștilor amănunțit și de mai multe ori. Când a fost posibil, am coroborat detaliile cu înregistrările din jurnalul de la tabăra de bază, unde oamenii încă mai gândeau limpede. Cei care au citit articolul din *Outside* pot observa discrepanțe între anumite detalii (legate de timp, în mare parte) din revistă și cele din carte; modificările sunt urmarea informațiilor nou apărute de la data publicării articolului.

Mai mulți autori și redactori pe care-i respect m-au sfătuit să nu scriu această carte atât de repede; au insistat să aștept doi, trei ani, ca să pot privi lucrurile din altă perspectivă. Sfaturile lor au fost bune, dar m-am hotărât să le ignor – în mare parte pentru că amintirea celor întâmplare pe munte mă chinuia încontinuu. Credeam că dacă scriu cartea o să scap de povara Everestului.

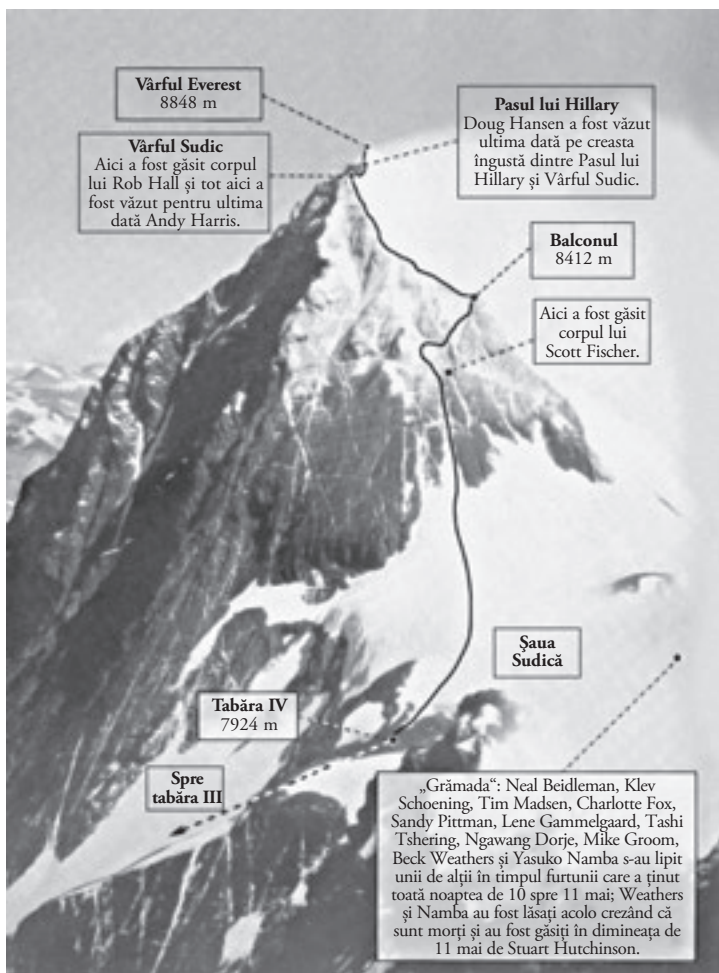
Evident, nu s-a întâmplat așa. Mai mult, sunt de acord că de multe ori cititorii au de suferit atunci când un autor caută catharsisul în scris, așa cum am făcut eu. Dar am sperat că ceva tot o să iasă dacă mă descarc imediat după ce a avut loc tragedia, cât

încă eram cuprins de mâhnire și durere. Voiam ca relatarea mea să aibă acea sinceritate crudă și dură care s-ar fi putut pierde odată cu trecerea timpului și cu vindecarea treptată a suferinței.

Câțiva dintre cei care m-au sfătuit să nu mă grăbesc cu scrisul îmi spusese să nu merg pe Everest. Erau multe motive ca să nu plec, dar încercarea de a cuceri Everestul este în sine un act irațional – triumful dorinței asupra rațiunii. Oricine se gândește serios să facă așa ceva nu mai ascultă de nici un argument logic.

Adevărul e că știam că nu trebuie să merg pe Everest, și tot am făcut-o. Astfel am luat parte la moartea unor oameni, iar asta o să-mi rămână mult timp pe conștiință.

Jon Krakauer
Seattle, noiembrie 1996

Versanții superiori ai Everestului văzuți de pe vârful Lhotse.

Se poate observa cum pana de zăpadă caracteristică Everestului este spulberată de vânt de pe Creasta Sud-Estică, traseul standard spre vârf.

foto © Ed Viesturs

CAPITOLUL UNU

Vârful Everest, 10 mai 1996, 8848 de metri

Ai impresia că un cordon înconjoară partea de sus a acestor creste semețe și că nimeni nu poate să treacă de el. Dar adevărul e că, la altitudini de peste 7600 de metri, corpul uman este grav afectat de presiunea atmosferică scăzută și, devenind imposibil să faci mișcări prea tehnice, chiar și consecințele unei mici furtuni ar putea fi fatale, că ar fi o mică șansă să reușești dacă ai avea parte de cele mai bune condiții meteorologice, că nimeni nu poate să-și aleagă ziua în care urcă pe ultima porțiune a traseului...

Nu, nu este extraordinar că Everestul nu a cedat în fața primelor încercări de a-l escalada; ba chiar ar fi fost surprinzător și foarte trist dacă s-ar fi întâmplat contrariul, deoarece munții măreți nu sunt așa. Poate că noii noștri colțari, noii bocanci cu tălpi de cauciuc, epoca noastră în care totul se cucerește mai ușor pe cale mecanică ne-au făcut puțin mai aroganți. Am uitat că muntele încă are ultimul cuvânt și că vom putea ajunge pe vârf doar la timpul convenit. Altfel de ce ni s-ar părea alpinismul atât de fascinant?

Eric Shipton, 1938,
Pe acel munte

În timp ce stăteam cocoțat pe acoperișul lumii, cu un picior în China și celălalt în Nepal, mi-am curățat de gheață masca de oxigen, m-am întors cu un umăr împotriva vântului și, dus pe gânduri, am privit uriașul platou tibetan de jos. Într-un mod vag, detașat, înțelegeam că întinderea de sub picioarele mele constituia

o privilegiște spectaculoasă. De multe luni visam la acest moment și la sentimentele care urmau să mă cuprindă. Dar acum, că eram în sfârșit acolo, pe culmea Everestului, nu reușeam să-mi adun energia necesară ca să îmi pese.

Era după-amiaza devreme, în ziua de 10 mai 1996. Nu mai dormisem de 57 de ore. Singurele lucruri pe care m-am forțat să le mănânc în ultimele trei zile fuseseră un bol de supă cu tăței și niște arahide glazurate. Timp de mai multe săptămâni suferisem de o tuse convulsivă de pe urma căreia m-am ales cu două coaste fracturate. Prin urmare, aveam dureri groaznice și respiram cu mare greutate. La 8848 de metri creierul primea așa de puțin oxigen, încât capacitatea mea mintală era ca a unui copil înapoiat. În aceste condiții, nu prea puteam simți mare lucru în afară de frig și oboseală.

Ajunsesem în vârf la câteva minute după Anatoli Boukreev – un ghid rus care lucra pentru o expediție comercială americană – și chiar înainte să sosească Andy Harris, un ghid din echipa neozeelandeză din care făceam și eu parte. Deși pe Boukreev abia dacă-l știam bine, în ultimele șase săptămâni ajunsesem să-l cunosc bine și să-l simpatizez pe Harris. Le-am făcut rapid amândurora patru poze tipice pe vârf, apoi m-am întors și am început să cobor. Ceasul arăta 13.17. În total petrecusem mai puțin de cinci minute pe acoperișul lumii.

Imediat m-am oprit ca să mai fac o poză, de data aceasta cu Creasta Sud-Estică, cea pe care urcasem. Focalizând imaginea pe niște alpiniști care se apropiau de vârf, am observat ceva ce-mi scăpase până atunci: spre sud, unde cerul fusese senin cu o oră înainte, Pumori, Ama Dablam și celelalte vârfuri mai joase din jurul Everestului erau acum ascunse în spatele norilor.

Mai târziu – după ce șase cadavre fuseseră descoperite, după ce căutările altor doi alpiniști fuseseră abandonate, după ce chirurgii îi amputaseră coechipierului meu Beck Weathers mâna dreaptă cangrenată – lumea s-a întrebat de ce, atunci când vremea a început să se înrăutățească, alpiniștii aflați pe ultima porțiune a traseului nu au acordat atenție semnelor. De ce ghizi veterani himalayani

au continuat să urce, să împingă de la spate mulțimea de amatori neexperimentați – dar care plățiseră fiecare până la 65 000 de dolari ca să fie duși în siguranță pe Everest – într-o evidentă capcană a morții?

Nimeni nu poate să vorbească în numele celor doi conducători ai grupurilor ghidate, deoarece ambii sunt morți. Dar pot să confirm că nimic din ce am văzut în după-amiaza zilei de 10 mai nu a indicat faptul că o furtună nimicitoare se apropia amenințător. Pentru că mintea mea era afectată de lipsa de oxigen, norii care se ridicau deasupra impresionantei văi de gheață, cunoscută sub numele de Circul Vestic¹, mi s-au părut inofensivi, vagi, lipsiți de substanță. Strălucind în soarele puternic al amiezii, nu păreau diferiți de norii de convecție care se ridicau din vale aproape în fiecare dimineață.

În timp ce coboram eram foarte îngrijorat, dar nu din cauza vremii: verificând manometrul buteliei de oxigen, am văzut că acesta era aproape gol. Trebuia să cobor – rapid!

Porțiunea superioară a Crestei Sud-Estice este formată dintr-o serie de trepte de piatră, cu multe cornișe, și zăpadă bătută de vânt, care șerpuiesc pe o distanță de patru sute de metri, de la vârf până la o creastă secundară, numită Vârful Sudic. Din punct de vedere tehnic, nu e greu să treci de creasta zimțată, dar drumul e foarte expus. După ce am coborât de pe vârf și am mers târșăit timp de cincisprezece minute deasupra unui abis de 2000 de metri, am ajuns la faimosul Pas al lui Hillary. Este o trecătoare importantă de pe creastă, pentru coborârea căreia ai nevoie de anumite cunoștințe tehnice. Când mă prindeam de coarda fixă și mă pregăteam să fac rapel peste marginea Panelului, am văzut ceva îngrijorător.

Nouă metri mai jos, la baza Panelului, mai mult de doisprezece oameni așteptau la rând. Trei alpiniști se cățarau deja pe coarda pe care mă pregătisem să cobor. Nu aveam de ales: m-am desprins de coarda comună și m-am dat la o parte.

---

¹ Western Cwm (pronunțat „cum⁴”) a fost numit așa de către George Leigh Mallroy. Acesta l-a zărit prima dată în timpul expediției pe Everest din 1921, când se afla în Lho La, o trecătoare înaltă la granița dintre Nepal și Tibet. *Cwm* înseamnă vale, circ, în galeză. (N. a.)

Aglomerarea era provocată de alpiniști din trei expediții: echipa din care făceam parte – un grup de clienți aflați sub conducerea renumitului ghid neozelandez Rob Hall, un alt grup ghidat condus de americanul Scott Fischer și o expediție necomercială taiwaneză. Mișcându-se cu viteza melcului, cum se întâmplă la peste 8000 de metri, cei de jos s-au chinuit să urce Pasul lui Hillary unul câte unul, în timp ce eu îmi așteptam nerăbdător rândul.

Harris, care coborâse de pe vârf la scurt timp după mine, m-a ajuns din urmă. Voiam să economisesc puținul oxigen care-mi mai rămăsese, așa că l-am rugat să închidă valva de la regulatorul care se afla în rucsac, ceea ce a și făcut. În următoarele zece minute m-am simțit surprinzător de bine. Mintea mi s-a limpezit. Chiar eram mai puțin obosit decât atunci când aveam oxigenul pornit. Apoi, dintr-odată, am simțit că mă sufoc. Vederea mi s-a încețoșat și capul a început să mi se învârtă. Eram pe punctul de a-mi pierde cunoștința.

În loc să-mi închidă oxigenul, Harris, afectat de hipoxie, deschisese la maximum valva, golind butelia. Tocmai irosisem puținul resurse pe care le mai aveam. Mai era o butelie la Vârful Sudic, 80 de metri mai jos, dar ca să ajung acolo trebuia să cobor porțiunea cea mai expusă din întregul traseu fără oxigen suplimentar.

Dar în primul rând trebuia să aștept ca mulțimea de alpiniști să se împrăștie. Mi-am scos masca de-acum inutilă, mi-am înfipt pioletul în muntele înghețat și m-am așezat pe creastă. În timp ce schimbam obișnuitele felicitări cu alpiniștii care treceau pe lângă mine, în interior fierbeam: „Grăbiți-vă! Grăbiți-vă odată!” mă rugam. „În timp ce voi vă mocăiți, eu pierd milioane de neuroni!”

Mulți dintre ei erau din grupul lui Fischer, dar pe la sfârșitul cozii au apărut, în cele din urmă, și doi dintre coechipierii mei, Rob Hall și Yasuko Namba. Modestă și sobră, Namba, la cei patruzeci și șapte de ani ai săi, mai avea un drum de patruzeci de minute până să devină cea mai în vârstă femeie care a escaladat Everestul și a doua japoneză care a urcat pe așa-zisele „Șapte Vâruri”, cele mai înalte piscuri de pe fiecare continent. Deși avea doar patruzeci și două de kilograme și era slabă ca un țâr, avea o voință

extraordinară; uimitor, dar dorința ei de neclintit fusese cea care o împinsese pe Yasuko în sus pe munte.

Mai târziu a ajuns și Doug Hansen deasupra Pasului. Acest membru al expediției noastre era un poștaş dintr-o suburbie a orașului Seattle care pe munte devenise cel mai bun prieten al meu.

— E în rucsac! am strigat contra vântului, dorind să par mai vesel decât eram.

Istovit, Doug a mormăit ceva de neînțeles de sub masca de oxigen, mi-a strâns fără vlagă mâna și s-a târâit mai sus.

La sfârșitul cozii era Scott Fischer, pe care-l știam întâmplător din Seattle, unde locuiam amândoi. Puterea și voința lui Fischer erau legendare – în 1994 urcase pe Everest fără să folosească butelii de oxigen –, așa că am fost surprins de cât de încet se mișca și cât de beat a părut când și-a dat jos masca și m-a salutat.

— Bruuuuuuce! a strigat cu greutate salutul emblematic al frăției lui, încercând să pară voios.

Când l-am întrebat cum se simte, Fischer a insistat că e-n regulă.

— Doar că, habar n-am de ce, mă mișc mai greu. Nu-i nimic grav.

Odată ce s-a eliberat Pasul lui Hillary, mi-am prins blocatorul de coarda portocalie, l-am ocolit pe Fischer, care stătea aplecat peste piolet, și am făcut rapel peste margine.

Era trecut de ora 15 când am ajuns pe Vârful Sudic. Vârtejuri de ceață treceau deja deasupra vârfului Lhotse, înalt de 8516 metri, și începeau să înconjoare vârful piramidal al Everestului. Dintr-o dată vremea nu mai părea atât de frumoasă. Am luat o butelie de oxigen, am băgat-o în regulator și m-am grăbit să cobor înspre norul care se forma. Imediat ce am trecut de Vârful Sudic, a început să ningă ușor și vizibilitatea s-a dus naibii.

O sută douăzeci de metri mai sus, unde vârful era scăldat într-o lumină puternică și cerul azuriu era imaculat, coechipierii mei se țineau de fleacuri încercând să-și întipărească în minte momentul în care ajunseseră pe acoperișul lumii, întinzând drapeluri și făcând poze, pierzând timp prețios. Nici unul nu-și imagina ce nenorocire se apropia. Nimeni nu bănuia că până la sfârșitul acelei lungi zile, fiecare minut avea să conteze.

CUPRINS

<i>Introducere</i>	7
<i>Dramatis personae</i>	11
Capitolul unu	19
Capitolul doi	24
Capitolul trei	39
Capitolul patru	49
Capitolul cinci	65
Capitolul șase	80
Capitolul șapte	93
Capitolul opt	107
Capitolul nouă	126
Capitolul zece	136
Capitolul unsprezece	145
Capitolul doisprezece	158
Capitolul treisprezece	171
Capitolul paisprezece	180
Capitolul cincisprezece	191
Capitolul șaisprezece	208
Capitolul șaptesprezece	213
Capitolul optsprezece	227
Capitolul nouăsprezece	231
Capitolul douăzeci	244
Capitolul douăzeci și unu	251
<i>Epilog</i>	265
<i>Nota autorului</i>	271
<i>Post-scriptum</i>	275
<i>Bibliografie selectivă</i>	301